

Ulkoministeriölle

Asia: EN: Kansalaisyhteiskunnan toimitilaa edistävät ja suojelevat hyvät käytännöt

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista Suomessa. Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59 ja 60/1991), joka on lailla voimaan saatettu ihmisoikeussopimus. Lapsiasiavaltuutettu arvioi teemaan liittyviä seikkoja lapsen oikeuksien yleissopimuksen näkökulmasta.

Lausuntopyynnön sisältö

Euroopan neuvoston ihmisoikeuksien johtokomitean alainen kansalaisyhteiskunnan tilaan liittyviä kysymyksiä tarkasteleva työryhmä (CDDH-INST) kokoaa eurooppalaisia käytäntöjä, joilla edistetään kansallisten ihmisoikeusinstituuttien, ihmisoikeuspuolustajien ja kansalaisjärjestöjen toimintaa ja suojellaan niiden toimintatilaa.

Lapsiasiavaltuutetun kannanotot

Lapsiasiavaltuutetun toimiston päivittäisessä työssä toimitaan jatkuvasti kiinteässä yhteistyössä kansalaisyhteiskunnan ja ihmisoikeusinstituutioiden kanssa. Yhteistyö perustuu lakiin lapsiasiavaltuutetusta (1221/2004), jonka 2 §:n mukaan lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on yhteistyössä muiden viranomaisten sekä toimialansa järjestöjen ja vastaavien muiden toimijoiden kanssa edistää lapsen edun ja oikeuksien toteutumista. Lapsiasiavaltuutettu pitää tätä yhteistä työtä tärkeänä ja välttämättömänä sekä omalle työlleen että kansalaisyhteiskunnan toiminnalle.

Lapsiasiavaltuutettu nostaa seuraavassa esiin omaan työhönsä liittyviä käytäntöjä, joilla edistetään ihmisoikeuksien ja erityisten lasten ihmisoikeuksien toteutumista yhteistyössä kansalaisyhteiskunnan kanssa.

Nuoret neuvonantajat

Lapsiasiavaltuutetusta annetun lain 2 § 2 momentissa säädettyä tehtävänä lapsiasiavaltuutetulla on muun muassa pitää yhteyksiä lapsiin ja nuoriin ja välittää heiltä saamaansa tietoa päätöksentekoon sekä välittää lapsia koskevaa tietoa lapsille, lasten parissa työskenteleville, viranomaisille sekä muulle väestölle. Tätä tehtävää suorittaessa lapsiasiavaltuutettu järjestää vuosittain pääsääntöisesti neljä temaattista lapsiryhmien kuulemistilaisuutta. Näistä ryhmistä käytetään nimitystä Nuoret neuvonantajat. Nämä nuorten ryhmät kootaan teemakohtaisesti muun muassa kansalaisjärjestöjen verkostoja hyödyntäen.

Nuoret neuvonantajat -toiminnan tavoitteena on tavata monia erilaisia nuorten ryhmiä, jotta lapsiasiavaltuutetulle muodostuisi vaikuttamistyötään varten laaja, monipuolinen näkemys lasten ja nuorten arjesta Suomessa. Kunkin vuoden ryhmien teemat määritellään vuosittain toimintasuunnitelmaan ja vuoden viimeisen tapaamisen kohderyhmä valitaan aina ajankohtaisten teemojen ja ilmiöiden pohjalta. Esimerkiksi vuonna 2017 tavattiin muun muassa erityislasten sisaruksia ja vankien lapsia. Vuonna 2018 on teemoiksi valikoitunut vammaisten lasten oikeuksien toteutuminen, ammatillisessa koulutuksessa olevien opiskelijoiden hyvinvointi ja oppilaitosverkon vaikutukset opiskelijoiden arkeen, koulukuljetusten piirissä olevien lasten kokemukset ja maahanmuuttajataustaisten lasten hyvinvointi.

Nuorten neuvonantajien tapaamisissa lapsiasiavaltuutettu saa nuorten elämästä ja näkemyksistä suoraan heiltä itseltään. Tapaamisissa on mahdollista myös antaa tietoa nuorille heitä kiinnostavista kysymyksistä. Toiminta edistää konkreettisesti nuorten osallisuutta ja mahdollistaa osaltaan lapsiasiavaltuutetun laissa säädettyjen tehtävien suorittamista.

Pyöreän pöydän keskustelut

Lapsiasiavaltuutettu järjestää pyöreän pöydän keskusteluja erilaisista ajankohtaisista aiheista. Keskusteluun kutsutaan rajoitettu määrä (ka. 25 hlöä) edustajia teemakohtaisesti muun muassa ministeriöistä, muista valtionhallinnon organisaatiosta, tutkimuslaitoksista ja yliopistoista, kansalaisyhteiskunnan toimijoista. Keskustelu perustuu lyhyisiin etukäteen pyydettyihin alustuksiin ja osallistujien kommenttipuheenvuoroihin. Lisäksi aikaa on aina varattu myös vapaalle keskustelulle. Lapsiasiavaltuutettu johtaa keskustelussa puhetta ja keskustelut käydään luottamuksellisesti. Pyöreän pöydän keskustelusta julkaistaan muistio, jossa tuodaan esiin nousseet keskeiset asiat.

Lapsiasianeuvottelukunta

Lapsiasianeuvottelukunnasta säädetään lapsiasiavaltuutetusta annetussa laissa (4 §) sekä valtioneuvoston asetuksessa (274/2005, 5-7 §). Lapsiasianeuvottelukunnassa ovat edustettuina eri hallinnonalat, alue- ja paikallistaso, järjestöt sekä muut vastaavat tahot.

Lapsiasianeuvottelukunnan tehtävänä on toimia lapsiasiavaltuutetun apuna. Se voi tehdä ehdotuksia ja antaa lausuntoja lasten aseman ja oikeuksien edistämisestä ja edistää kansallisten ja kansainvälisten eri toimijoiden välistä yhteistyötä lasten asemaan ja oikeuksiin liittyvissä kysymyksissä. Sen tehtäviin kuuluu myös seurata ja arvioida kansallista ja kansainvälistä kehitystä lasta koskevissa asioissa ja toimia lasten aseman vahvistamiseksi yhteiskunnassa sekä vaikuttaa siihen, että asenteita yhteiskunnassa kehitetään lapsimyönteisemmiksi ja että edistetään tietojen saamista lasten asemasta ja oikeuksista. Lapsiasiavaltuutettu voi tuoda neuvottelukunnan käsiteltäväksi muista toimialaansa kuuluvia asioita.

Lapsiasianeuvottelukunta kokoontuu neljä kertaa vuodessa. Kokouksella on aina jokin ajankohtainen tai toimiston vuositeemaan liittyvä erityisaihe, jolla tuetaan toimiston arviointi-, seuranta-, edistämis- ja kehittämistyötä. Kokouksissa on mahdollista kuulla laajasti eri näkemyksiä kokoukseen teemaan ja keskustella luottamuksella siitä. Tämä parantaa eri tahojen yhteistyötä ja tietämystä toistensa toimenpiteistä sekä tukee jokaista omassa työssään toimimaan lapsen oikeuksia edistävällä tavalla.

Yhteistyö ihmisoikeusinstituutioiden kanssa

Suomessa eduskunnan oikeusasiamiehen kansliassa toisen apulaisoikeusasiamiehen erityistehtävänä on lapsen oikeudet. Apulaisoikeusasiamies valvoo kanteluiden ja oma-aloitteisten valvontatoimien avulla lapsen oikeuksien toteutumista. Lapsiasiavaltuutetun tehtäviin ei kuulu yksittäisten lasten ja perheiden asioiden käsittely. Apulaisoikeusasiamiehen tehtävät ja lapsiasiavaltuutetun yleinen lapsen oikeuksien seuranta ja arviointi täydentävät hyvällä tavalla toisiaan. Yhteistyö toimii hyvin.

Lapsiasiavaltuutettu on mukana Ihmisoikeuskeskuksen ihmisoikeusvaltuuskunnassa, jossa on mukana laajasti suomalaisia ihmisoikeusalan toimijoita, mukaan lukien kansalaisyhteiskunta.¹ Valtuuskunta toimii alan yhteistyöelimenä ja auttaa tiivistämään eri toimijoiden välistä tiedonkulkua. Se käsittelee laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä ihmisoikeuskysymyksiä. Ihmisoikeusvaltuuskunnan lakisääteisenä erityistehtävänä on myös YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen täytäntöönpanon edistäminen, suojelu ja seuranta yhdessä Ihmisoikeuskeskuksen ja eduskunnan oikeusasiamiehen kanssa.

Jyväskylässä 2.3.2018

Tuomas Kurttila
Lapsiasiavaltuutettu

Merike Helander
lakimies, lapsiasiavaltuutetun toimisto

¹ Tarkemmin <http://www.ihmisoikeuskeskus.fi/keita-olemme/ihmisoikeusvaltuuskunta/>